

Islandsprojektet

Utvecklings- och samarbets-/samverkansprojekt mellan polis, åklagare, socialjour, socialtjänst och hälso- och sjukvård, vid akuta våldshändelser i familjer med barn i Göteborg.

En beskrivning av projektets bakgrund och framtagande

Islandsprojektet

Samarbete

Myndigheter har en allmän lagstadgad skyldighet att samverka med stöd av 6 § Förvaltningslagen. De har en särskild skyldighet att samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, vilket regleras i lagstiftningen för polis, socialtjänst samt hälso- och sjukvård.

Samarbetet/Samverkan ska präglas av ett konsekvent barnperspektiv, inte ett verksamhetsperspektiv. Det är viktigt med en gemensam samsyn som förutsätter kontaktytor och kommunikation. De berörda verksamheterna behöver kunskap om varandras uppdrag, resurser och begränsningar. Det är viktigt att uppbygga goda professionella relationer.

Att myndigheter samarbetar/samverkar är ovärderligt för vuxna och barn som utsatts för våld och övergrepp. Många får vård, stöd och behandling, men det räcker inte. Alla vuxna och barn har rätt till skydd från våld och övergrepp och rätt till stöd och behandling. Förutom att lagföras behöver personer som utövar våld i nära relationer få stöd och behandling för att bryta sitt destruktiva beteende. Att erbjuda och ge insatser till personer som utövar/utövat våld är en viktig del i arbetet för att förebygga och motverka våld i nära relationer och kan indirekt ses som insatser för våldsutsatta vuxna och barn som bevittnat/upplevt våld.

Islandsprojektets samarbetsmodell framtagande

Med syfte att stärka samarbetet/samverkan mellan myndigheter inom området våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor initierade VKV - Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer, en studieresa till Island för att inhämta kunskap och inspiration. Bakgrunden var erfarenheten av att barn som bevittnat/upplevt våld inte uppmärksammas i tillräcklig utsträckning då det förekommer akuta händelser av våld mot någon av barnets vårdnadshavare, ofta barnens mamma. Barnen får oftast inte skydd, stöd och behandling som de har rätt till.

Island har utvecklat ett välfungerande samarbete/samverkan mellan polis/åklagare/socialtjänst och hälso- och sjukvård när det handlar om våld i nära relationer. Islands Barnahus har en betydande roll vid brott mot barn/barn som bevittnat/upplevt våld och är en väl utnyttjad och inarbetad verksamhet.

I maj 2015 reste en svensk delegation med 22 personer till Island för att ta del av deras arbete och de projekt som bedrivs. Delegationen bestod av representanter från polisen, åklagarmyndigheten, Barnahuset i Göteborg, socialjouren, Göteborg stad, Barnskyddsteamet och VKV. Med nationellt perspektiv deltog även åklagare, polis och Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Under studieresan fick den svenska delegationen ta del av föreläsningar med innehåll hur Island bedriver sitt arbete inom området våld i nära relationer. Det var föreläsare från polisen, åklagarmyndigheten, Barnahus, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Efter studieresan till Island och med inspiration från Islands arbete togs ett enhälligt beslut av den svenska delegationen. Beslutet var att starta ett projekt med syftet att stärka och effektivisera det operativa samarbetet/samverkan mellan polis/åklagare/socialtjänst och hälso- och sjukvården i familjer med barn där det förekommer akuta händelser av våld.

En styr- och arbetsgrupp tillsattes med representanter från samtliga verksamheter som ingick i projektet. Arbetsgruppens uppdrag var att arbeta fram en samarbets-/samverkansmodell utifrån ett barnrättsperspektiv i det operativa arbetet vid akuta våldshändelser i familjer med barn.

Under 2015 och 2016 utformade arbetsgruppen tillsammans en samarbets-/samverkansmodell vid de akuta händelserna av våld i familjer med barn. Material arbetades fram såsom checklistor för handläggning inom polis, socialjour, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Samtalsguide hur man pratar med barn i akuta krissituationer, barn som bevittnat/upplevt våld och barn som utsatts själva för fysiskt våld, arbetades fram inom VKV med stöd av polisens barnförhållningsledare inom Göteborgs Barnahus. Barnböcker utarbetades av VKV, som kan användas i samtal med barn för att ge information, skapa delaktighet och göra det begripligt för barnen, vad som har hänt och vad händer nu. Filmer togs fram i samarbete mellan samtliga verksamheter och Rättsmedicinalverket om hur man gör en skadedokumentation på utsatta barn och vuxna. Detta i syfte att höja kompetensen att utföra skadedokumentation inom VG-regionens vård- och jourcentraler.

Operativa arbetet

Från och med januari 2017 påbörjades det operativa arbetet utifrån framtagna modell. Det operativa arbetet i projektet pågick fram till och med december 2019. Under dessa tre år träffades projektets arbets- och styrgrupp regelbundet. Varje personal som var involverad i ett ärende inom projektet fyllde i en internutvärdering som projektledningen tog del av. På så sätt följdes arbetet och svårigheter kunde identifieras och lösas under projektets gång.

Under projektets 3 åriga operativa fas har ca 110 ärenden registrerats som "Islandsärenden" i projektets geografiska områden. Över 130 barn har identifierats som barn som upplevt/bevittnat våld och några av dem har även varit utsatta själva för direkt fysiskt våld. Som ett av många resultat och vinster av projektet har barn tidigt synliggjorts, fått information, varit delaktiga och fått skydd, stöd och behandling. Våldsutsatta vuxna har tidigt uppmärksamats och fått ett mer kvalitativt bemötande och stöd i både rättsprocessen och det psykosociala stödet. Våldsutövare har i större utsträckning frihetsberövats men även i större omfattning fått stöd och behandling för sitt våldsutövande.

I projektets verksamheter uttrycks en enighet om att Islandsprojektets samarbetsmodell fungerar och stärker kopplingar och överlämningar mellan berörda verksamheter. Polisens PM är mer utförliga och benämner i större utsträckning information om barnen i familjen. Detta leder till att åklagaren får ett mer kvalitativt underlag och har större möjligheter att väcka åtal. Socialjouren som är på plats i det akuta skedet och samtalar med barnen

uttrycker att de samtalar och fångar upp barnen i större grad än tidigare. Socialtjänsten får en tydligare och mer utförlig dokumentation från socialjouren vid överlämningar. Inom hälso- och sjukvården har kunskapen och kompetensen höjts i att utföra skadedokumentationer. Kunskapen inom hälso- och sjukvården har höjts om det starka samband som finns mellan att uppleva våld i barndom och en senare fysisk och psykisk ohälsa i vuxenlivet.

Ett fortsatt arbete och fortsatta diskussioner om att implementera Islandsprojektets samarbets-/samverkans modell vidare har inletts och kommer att fortsätta 2020.

Utvärdering

Från och med 2018 har projektets utvärdering påbörjats och pågått fram till och med december 2019. Utvärderingen presenteras på Islandsprojektets slutkonferens den 6 mars 2020. Ansvarig för utvärderingen är professor Maria Eriksson, Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Information om Islandsprojektet

Syftet med projektet

Utveckla ett konkret och effektivt samarbete/samverkan mellan polis, åklagare, socialjour, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Samarbetet/samverkan fokuseras på handläggning och uppföljning på en operativ nivå vid akuta våldshändelser i familjer med barn utifrån ett barnrättsperspektiv.

Övergripande mål

Våldsutsatta vuxna och barn, barn som bevittnat/upplevt våld skall ur ett helhetsperspektiv i större omfattning synliggöras och erhålla ett adekvat och konsekvent bemötande samt erhålla skydd, stöd och behandling. Personer som utövar våld skall i större omfattning lagföras och erhålla adekvat stöd och behandling.

Delmål

Polis:

- Effektivisera det initiala arbetet, förstahandsåtgärder, vid akuta våldshändelser i familjer med barn.
- Underrätta och samarbeta i större omfattning på plats med socialtjänst/socialjour,
- Utveckla en mer grundlig dokumentation som underlag till utredning
- Förhör med vuxna och barn skall ske inom kortare tid.
- Utföra i större omfattning risk och hotbilsbedömning.

- Utveckla ett samarbete/samverkan med projektets medverkande verksamheter i de enskilda fallen utifrån ett barnrättsperspektiv.

Åklagare:

- Uppnå en effektivare utredning och högre lagföring där de försvårande omständigheterna att barn bevittnat våld uppmärksammas. Utredningarna ska vidare innehålla sådan dokumentation att barnens rätt till brottsskadeersättning, som vittne till våld, säkerställs.
- Utveckla ett samarbete/samverkan med projektets medverkande verksamheter i de enskilda fallen utifrån ett barnrättsperspektiv.

Socialjouren:

- Vid varje ärende då barn finns i familjen inleda utredning enligt 11 kap 1 § Socialtjänstlagen.
- I större omfattning medverka och ingripa vid akuta fall tillsammans med polis, för att på plats kunna göra en akut risk- och skyddsbedömning. Risk- och skyddsbedömningar skall alltid ske utifrån barnets behov.
- Vid behov erbjuda akut skyddat boende för förälder och barn, alternativt akut skydd för enbart barnet om det är barnet som blivit utsatt av föräldrarna. I det fall den/de våldsutsatta är kvar i hemmet kan behov finnas av uppföljning t ex över en helg, för att se om behovet av skydd förändras, i avvaktan på att ordinarie socialkontor öppnar nästa vardag.
- Utveckla ett samarbete/samverkan med projektets medverkande verksamheter i de enskilda fallen utifrån ett barnrättsperspektiv.

Socialtjänsten:

- Varje ärende då barn finns i familjen öppna utredningar enligt 11 kap 1 § Socialtjänstlagen – följa upp – behandla.
- I större omfattning medverka och ingripa vid akuta fall tillsammans med polis. (Då socialjouren inte arbetar).
- Risk- och hotbilsbedömningar skall alltid ske utifrån barnets behov.

Hälso- och sjukvården:

- Vid akuta fall göra en somatisk hälso-/kroppsundersökning, ställa fördjupande frågor om fysiskt, psykiskt och sexualiserat våld både till barn och vuxna.
- Utveckla dokumentation/skadedokumentation i samverkan med rättsmedicin.
- Öka kunskapen om anmälningsskyldighet enligt kap 19 § 1 Socialtjänstlagen i syftet att öka anmälningfrekvensen.
- Följa upp behandling

Geografiskt pilotområde:

SDF Askim/Högsbo/Frölunda, Göteborg, Västra Götaland. Från och med 2018-04-01 utökades det geografiska pilotområdet med SDF Västra Göteborg.

Målgrupp

Våldsutsatta vuxna och barn, barn som bevittnat/upplevt våld samt våldsutövare i området SDF Askim/Högsbo/Frölunda i Göteborgs stad, Västra Götaland.

Gemensamma målbilder och samsyn

- Fokus på de operativa akuta aktiviteterna, samarbete/samverkan samt uppföljning
- Fokus på att förbättra kopplingar/överlämningar
- Effektivisera tid i syfte att eliminera onödig väntan för de drabbade, konkret handläggning och högre kvalitet.

Medverkande verksamheter i projektet

Utvecklingsavdelningen, Polisen, Region väst

Polisen i Storgöteborg, Västra Götaland

Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum i Göteborg

Åklagarmyndigheten, Åklagarområde Väst, Göteborgs åklagarkammare

Socialtjänsten, IFO, Stadsdelsförvaltning Askim/Frölunda/Högsbo, Göteborg samt Västra Göteborg

Socialjouren, Göteborg, Social resursförvaltning, Göteborgs stad

Drottning Silvias Barnsjukhus, Göteborg

Frölunda vårdcentral, Göteborg

Kungshöjds jourcentral, Göteborg

Barn- och ungdomspsykiatri, Frölunda, Göteborg

Barn- och ungdomsmedicin, Frölunda, Göteborg

Barnskyddsteamet Västra Götaland

Barnhuset i Göteborg

Rättsmedicinalverket, Västra Götaland

Kriminalvården

Projektansvar

VKV har haft ett huvudansvar för projektets planering, sammanställande dokumentation, projektets fortskridande samt webbaserat stöd och uppföljning i samverkan med projektets styrgrupp och arbetsgrupp.

Inom respektive verksamhet hade utsedd kontaktperson med stöd från sin ledning huvudansvar för det interna arbetet i projektet samt återkoppling till och kontakt med sina respektive ledningsorganisationer. Kontaktpersonerna har också haft ansvar för återkoppling och kontakt med projektets ledningsgrupp

Barnrättsperspektiv

Barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020. Att barnkonventionen blev lag betyder att barns rättigheter får en stärkt ställning och att vi får ett skarpare juridiskt verktyg för att skydda det enskilda barnet. Det gäller särskilt barn i utsatta situationer. I och med att den är lag kommer barnkonventionen dessutom att fungera som skyddsnät när andra bestämmelser och lagar inte räcker till.

Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som innehåller bestämmelser om barnets mänskliga rättigheter. Den slår fast att barn inte är föräldrars eller vårdnadshavares ägodelar utan individer med egna rättigheter.

Barnkonventionen synliggör att barn är kompetenta och handlingskraftiga individer, som är fullvärdiga medborgare, samtidigt som de är i behov av stöd och skydd.

Islandsprojekt uppfyller många av barnkonventionens artiklar såsom att t.ex.

- Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
- Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
- Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
- Barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp.

<https://www.vgregion.se/valdinararelationer>

Reviderat 2026-04-30